Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

16 päivänä huhtikuuta 2015*

Ennakkoratkaisupyyntö — Asetus (EY) N:o 1346/2000 — 4 ja 13 artikla — Maksukyvyttömyysmenettely — Maksun suorittaminen maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisajankohdan jälkeen ennen tätä ajankohtaa toimitetun ulosmittauksen perusteella — Takaisinsaantikanne velkojien intressejä vahingoittavan oikeustoimen peräyttämiseksi — Vanhentumisajat, takaisinsaantikanteen nostamista koskevat määräajat ja preklusiiviset määräajat — Takaisinsaantikanteen nostamisessa noudatettavia muotoseikkoja koskevat säännöt — Sovellettava laki

Asiassa C-557/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on esittänyt 10.10.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 29.10.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Hermann Lutz

vastaan

Elke Bäuerle, joka toimii ECZ Autohandel GmbH:n selvittäjänä,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit S. Rodin, A. Borg Barthet, E. Levits ja M. Berger (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Carrasco Marco,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 18.9.2014 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Hermann Lutz, edustajanaan Rechtsanwalt C. Brändle,

— Elke Bäuerle, ECZ Autohandel GmbH:n selvittäjänä, edustajanaan Rechtsanwalt W. Nassall,

— Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze, J. Kemper ja D. Kuon,

— Kreikan hallitus, asiamiehinään G. Skiani ja M. Germani,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään M. García-Valdecasas Dorrego,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

— Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja F. de Figueiroa Quelhas,

— Euroopan komissio, asiamiehenään M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 27.11.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 (EYVL L 160, s. 1) 4 artiklan 2 kohdan m alakohdan ja 13 artiklan tulkintaa.

2 Pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Hermann Lutz, jonka kotipaikka on Itävallassa, ja vastapuolena Elke Bäuerle, joka toimii selvittäjänä Saksassa aloitetussa ECZ Autohandel GmbH:n (jäljempänä velallisyhtiö) omaisuutta koskevassa maksukyvyttömyysmenettelyssä ja joka koskee takaisinsaantikannetta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Asetuksen N:o 1346/2000 johdanto-osan 23–25 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(23) Tässä asetuksessa olisi määritettävä sen piiriin kuuluviin kysymyksiin yhtenäiset lainvalintasäännöt, jotka niiden soveltamisalalla korvaavat yksittäisten valtioiden kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset. Jollei toisin säädetä, sovellettaisiin menettelyn aloittaneen jäsenvaltion lakia (lex concursus). Tätä lainvalintasääntöä olisi sovellettava sekä päämenettelyissä että paikallisissa menettelyissä. Menettelyn aloitusvaltion konkurssilain mukaan määräytyvät kaikki maksukyvyttömyysmenettelyn oikeusvaikutukset, sekä prosessuaaliset että materiaaliset, asianomaisiin henkilöihin ja oikeussuhteisiin. Sen mukaan määräytyvät kaikki maksukyvyttömyysmenettelyn aloitusta, kulkua ja päättämistä koskevat edellytykset.

(24) Se, että maksukyvyttömyysmenettely, johon sovelletaan pääsääntöisesti menettelyn aloitusvaltion lakia, tunnustetaan ilman eri toimenpiteitä, saattaa olla ristiriidassa niiden sääntöjen kanssa, joiden mukaisesti oikeustoimia toteutetaan muissa jäsenvaltioissa. Perustellun luottamuksen ja oikeustoimien varmuuden turvaamiseksi muissa kuin menettelyn aloitusvaltiossa olisi säädettävä useita poikkeuksia pääsäännöstä.

(25) Menettelyn aloitusvaltion laista on erityistä tarvetta poiketa esineoikeuksien osalta, sillä nämä oikeudet ovat erittäin merkittäviä luotonannossa. Esineoikeuksien perustamisen, pätevyyden ja ulottuvuuden on tavanomaisesti määräydyttävä esineoikeuden kohteen sijaintivaltion lain mukaan eikä maksukyvyttömyysmenettelyn aloittaminen saa vaikuttaa niihin. Esineoikeuden haltijan olisi siten voitava vedota oikeuteensa erottaa esineoikeuden kohde velallisen omaisuudesta tai saada vakuutensa osalta erillisselvitys. – –”

4 Asetuksen N:o 1346/2000 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, maksukyvyttömyysmenettelyyn ja sen vaikutuksiin sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa menettely on alkanut, jäljempänä ’menettelyn aloitusvaltio’.

2. Menettelyn aloittamisen edellytykset, menettelyn kulku sekä menettelyn päättäminen määräytyvät menettelyn aloitusvaltion lain mukaan. Sen mukaan määräytyy erityisesti:

– –

f) maksukyvyttömyysmenettelyn vaikutukset saatavien erillisperintään, lukuun ottamatta vireillä olevia oikeudenkäyntejä;

– –

m) velkojia vahingoittavien oikeustointen mitättömyys, pätemättömyys ja peräytyminen.”

5 Asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Maksukyvyttömyysmenettelyn alkaminen ei vaikuta velkojan tai sivullisen esineoikeuteen, joka kohdistuu menettelyn alkaessa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan velallisen omaisuuteen, olipa se aineellista tai aineetonta, irtainta tai kiinteää ja riippumatta siitä, onko kyseessä tietty omaisuus vai ajallisesti vaihtelevan omaisuuden muodostama kokonaisuus.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia ovat erityisesti:

a) oikeus omaisuuden rahaksimuuttoon sekä oikeus saada maksu omaisuudesta tai sen tuotosta, erityisesti pantin tai kiinnityksen perusteella;

b) yksinoikeus saatavan perimiseen, erityisesti silloin kun saatava on velan vakuutena tai siirretty vakuustarkoituksessa;

– –

4. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei estä vetoamasta oikeustoimen mitättömyyteen tai pätemättömyyteen eikä oikeustoimen peräyttämistä 4 artiklan 2 kohdan m alakohdan mukaisesti.”

6 Asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Mitä 4 artiklan 2 kohdan m alakohdassa säädetään, ei sovelleta, jos se, joka on saanut etua velkojia vahingoittavasta toimesta, osoittaa, että:

— tähän oikeustoimeen sovellettava laki on muun jäsenvaltion kuin menettelyn aloitusvaltion laki,

ja että

— tämän lain mukaan ei ole mitään mahdollisuutta peräyttää kyseistä oikeustointa.”

7 Asetuksen N:o 1346/2000 20 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos velkoja 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn alkamisen jälkeen saa millä tavalla tahansa, erityisesti ulosottotoimin, täyden tai osittaisen suorituksen saatavastaan velallisen muussa jäsenvaltiossa sijaitsevasta omaisuudesta, hänen on palautettava selvittäjälle, mitä hän on saanut, jollei 5 tai 7 artiklasta muuta johdu.”

8 Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL L 177, s. 6; jäljempänä Rooma I -asetus) 12 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen nojalla sopimukseen sovellettavan lain mukaan säännellään erityisesti

– –

d) erilaisia velvoitteiden raukeamisen muotoja, kuten vanhentumista ja määräajan päättymiseen perustuvia oikeudenmenetyksiä

– –”

Saksan oikeus

9 Saksan 5.10.1994 annetun maksukyvyttömyyslain (Insolvenzordnung; BGBl. 1994 I, s. 2866), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikaan (jäljempänä InsO), 88 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos maksukyvyttömän henkilön velkoja on maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevaa hakemusta edeltävän kuukauden kuluessa tai sen jälkeen saanut ulosmittauksen kautta vakuuden maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevasta velallisen omaisuudesta, tämä vakuus on menettelyn aloittamisen seurauksena tehoton.”

Itävallan oikeus

10 Itävallan maksukyvyttömyyslain (Insolvenzordnung; RGBl. 337/1914), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikaan (jäljempänä IO), 43 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”(1) Oikeustoimen peräyttäminen voidaan toteuttaa asiasta nostetulla kanteella – –

(2) Takaisinsaantikanne on oikeudenmenetyksen uhalla nostettava vuoden kuluessa maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta. – –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

11 ECZ GmbH oli Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jonka kotipaikka oli pääasian tosiasioiden tapahtumisaikaan Tettnangissa (Saksa). Sen toimialana oli autokauppa. Se käytti Itävallan markkinoiden toimintaa varten tytäryhtiötä, jonka kotipaikka oli Bregenz (Itävalta) ja joka on tämän asian velallisyhtiö. Lutz osti tältä auton ja nosti auton toimituksen puuttumisen takia Bezirksgericht Bregenzissä (Bregenzin alioikeus) kanteen, jossa se vaati tuomioistuinta määräämään, että hänen kyseiselle yhtiölle suorittamansa hinta oli palautettava. Bezirksgericht Bregenz antoi 17.3.2008 ratkaisun, jonka sisältämässä täytäntöönpanokelpoisessa maksamismääräyksessä yhtiön maksettavaksi määrättiin 9 566 euroa korkoineen.

12 Velallisyhtiö haki 13.4.2008 maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista Amtsgericht Ravensburgilta (Ravensburgin alioikeus, Saksa).

13 Sen jälkeen kun Bezirksgericht Bregenz oli hyväksynyt 17.3.2008 antamansa maksamismääräyksen sisältävän ratkaisun pakkotäytäntöönpanon velallisyhtiön itävaltalaisessa luottolaitoksessa olevat kolme pankkitiliä ulosmitattiin 20.5.2008. Ulosmittausmenettely annettiin tiedoksi luottolaitokselle 23.5.2008.

14 Amtsgericht Ravensburg aloitti 4.8.2008 maksukyvyttömyysmenettelyn velallisyhtiötä vastaan.

15 Luottolaitos, jossa velallisyhtiön ulosmitatut pankkitilit olivat, maksoi 17.3.2009 Lutzille 11 778,48 euron suuruisen summan. Silloinen selvittäjä oli ilmoittanut ennen tätä päivää 10.3.2009 päivätyllä kirjeellä kyseiselle luottolaitokselle pidättävänsä itselleen oikeuden vaatia kaikkien velallisyhtiön velkojien hyväksi tehtyjen maksujen peräyttämistä maksukyvyttömyyden perusteella.

16 Silloinen selvittäjä ilmoitti 3.6.2009 päivätyllä kirjeellä Lutzille vaativansa Bezirksgericht Bregenzin 20.5.2008 antamalla ratkaisulla hyväksymän ulosmittauksen ja 17.3.2009 suoritetun maksun peräyttämistä. Velallisyhtiön selvittäjänä toimiva Bäuerle haastoi 23.10.2009 Lutzin vastaamaan tuomioistuimeen, jossa nostetussa takaisinsaantikanteessa hän vaati, että Lutzille 17.3.2009 maksettu määrä oli palautettava maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena olevaan omaisuuteen.

17 Landgericht Ravensburg (Ravensburgin alueellinen tuomioistuin) hyväksyi Bäuerlen nostaman kanteen. Lutz valitti Landgericht Ravensburgin ratkaisusta, mutta valitus ei menestynyt. Asianosainen teki sen jälkeen Bundesgerichtshofille (liittovaltion ylin siviilituomioistuin) Revision-valituksen, jossa hän uudisti vaatimuksensa kanteen hylkäämisestä.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että valituksen lopputulos riippuu asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan tulkinnasta siinä tapauksessa, että tätä säännöstä voidaan soveltaa käsiteltävässä asiassa. Asetuksen 4 artiklan 2 kohdan m alakohdassa säädetään nimittäin, että velkojia vahingoittavien oikeustointen mitättömyys, pätemättömyys ja peräytyminen määräytyvät sen jäsenvaltion lain mukaan, jonka alueella maksukyvyttömyysmenettely aloitetaan (jäljempänä lex fori concursus). Asetuksen 13 artiklan mukaan kyseistä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos se, joka on saanut etua velkojia vahingoittavasta toimesta, osoittaa, että tähän oikeustoimeen sovellettava laki on muun jäsenvaltion kuin menettelyn aloitusvaltion laki ja että tämän lain mukaan ei ole mitään mahdollisuutta peräyttää kyseistä oikeustointa.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tästä, että lex fori concursusin mukaan pääasiassa sovellettavan lain, joka on tässä tapauksessa InsO:n 88 §, nojalla velallisyhtiön pankkitilien ulosmittauspanttioikeus tuli tehottomaksi sinä päivänä, jona maksukyvyttömyysmenettely aloitettiin kyseistä yhtiötä vastaan, koska ulosmittaus oli hyväksytty ja suoritettu menettelyn aloittamista koskevan hakemuksen jättämisen jälkeen. Sen jälkeen suoritettu pankkitileiltä ulosmitatun määrän maksaminen on siten niin ikään tehoton.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lisää, että Lutzin, joka on vedonnut asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaan, mukaan pääasiassa suoritettua maksua ei voida enää riitauttaa maksuun sovellettavan lain eli Itävallan oikeuden nojalla. IO:n 43 §:n 2 momentissa säädetään nimittäin takaisinsaantikanteen nostamisen osalta vuoden pituisesta preklusiivisesta määräajasta, joka alkaa maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta. Pääasiassa ei kuitenkaan ole noudatettu tätä määräaikaa.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että sen sijaan Saksan oikeuden mukaan takaisinsaantikanteen nostamisen määräaika on kolme vuotta, ja toteaa, että pääasiassa noudatettiin tätä määräaikaa.

22 Näissä olosuhteissa Bundesgerichtshof on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voidaanko asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa soveltaa, jos selvittäjän riitauttama ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista ulosmitatun määrän maksu on suoritettu vasta menettelyn aloittamisen jälkeen?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, koskeeko asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa säädetty väite myös riitautettuun oikeustoimeen aineellisesti sovellettavan lain (lex causae) mukaisia vanhentumisaikoja, oikeustoimen peräyttämistä koskevia määräaikoja ja preklusiivisia määräaikoja?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, määräytyvätkö myös asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa tarkoitetun oikeuteen vetoamisen kannalta merkittävät muotoseikkoja koskevat säännöt asiaan aineellisesti sovellettavan lain (lex causae) vai sen jäsenvaltion valtion lain mukaan, jossa menettely on alkanut (lex fori concursus)?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat sitä, voidaanko asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa soveltaa velalliseen kohdistetun maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen velkojalle suoritettuun sellaiseen maksuun, joka perustuu ennen kyseisen menettelyn aloittamista syntyneeseen ulosmittauspanttioikeuteen. Ennen näihin kysymyksiin vastaamista on todettava, että kysymykset perustuvat kahteen perusolettamukseen, jotka on tutkittava.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin palauttaa nimittäin mieleen, että vaikka asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 1 kohdassa säädetäänkin, että maksukyvyttömyysmenettelyn alkaminen ei vaikuta velkojan esineoikeuteen, joka kohdistuu velallisen omaisuuteen, asetuksen 5 artiklan 4 kohdassa täsmennetään, että ”mitä 1 kohdassa säädetään, ei estä vetoamasta oikeustoimen mitättömyyteen tai pätemättömyyteen eikä oikeustoimen peräyttämistä”.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo täten implisiittisesti ensinnäkin, että pankkitilien ulosmittauspanttioikeus on ”esineoikeus”, jota voidaan suojella asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 1 kohdan nojalla.

26 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että näin myönnetty suoja voidaan kuitenkin jättää asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 4 kohdan perusteella myöntämättä lex fori concursusissa säädetyissä tilanteissa ja siinä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Kyseinen tuomioistuin täsmentää, että koska pääasiassa kyseessä oleva ulosmittauspanttioikeus tilisaamisiin syntyi vasta sen jälkeen, kun 13.4.2008 jätetyllä hakemuksella oli haettu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista velallisyhtiötä vastaan, tästä oikeudesta oli tullut InsO:n 88 §:n nojalla kyseisen menettelyn aloittamisajankohdasta eli 4.8.2008 alkaen tehoton ja että tämän yhtiön pankkitileiltä ulosmitatun määrän 17.3.2009 suoritettu maksaminen Lutzille oli myös tullut tehottomaksi.

27 Tilisaamisiin kohdistuvan ulosmittauspanttioikeuden luokittelusta esineoikeudeksi on täsmennettävä, että asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 2 kohdassa mainitaan kyseisen asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen esineoikeuksien joukossa yksinoikeus saatavan perimiseen. Kuten kyseisen asetuksen johdanto-osan 25 perustelukappaleesta käy ilmi, esineoikeuksien perustamisen, pätevyyden ja ulottuvuuden on tavanomaisesti määräydyttävä esineoikeuden kohteen sijaintivaltion lain mukaan.

28 Näin ollen pääasiassa kyseessä oleva pankkitilien ulosmittauksen seurauksena saatu oikeus saattoi tosiasiassa olla asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu esineoikeus edellyttäen, että tämä oikeus oli kyseisen kansallisen oikeuden, joka on tässä asiassa Itävallan oikeus, mukaan yksinoikeus suhteessa velallisyhtiön muihin velkojiin, minkä varmistaminen kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle.

29 Siitä, onko pääasiassa kyseessä oleva pankkitilien ulosmittauksen seurauksena saatu oikeus tullut – siinä tapauksessa, että sen oletetaan olevan asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu esineoikeus – tehottomaksi suoraan lain nojalla siksi, että velallisyhtiötä vastaan on aloitettu maksukyvyttömyysmenettely, on todettava, että kyseisen asetuksen 5 artiklan 4 kohdassa sallitaan kylläkin kyseisen asetuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamatta jättäminen ainoastaan silloin, kun ”kanteessa” vedotaan oikeustoimen mitättömyyteen tai pätemättömyyteen tai peräytetään oikeustoimi asetuksen N:o 1346/2000 4 artiklan 2 kohdan m alakohdan mukaisesti.

30 Kuitenkin on niin, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 49 kohdassa, että sillä perusteella, että suurimmassa osassa asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 4 kohdan kieliversioista on viitattu ”kanteella” toteutettuun vetoamiseen oikeustoimen mitättömyyteen tai pätemättömyyteen tai oikeustoimen peräyttämiseen, ei voida päätellä, että tämän säännöksen soveltamisala rajoittuisi yksinomaan tuomioistuimissa nostettaviin kanteisiin. Tämä säännös on nimittäin luettava yhdessä kyseisen asetuksen 4 artiklan 2 kohdan m alakohdan kanssa, jossa viitataan yleisesti ”oikeustointen mitättömyyttä, pätemättömyyttä ja peräytymistä” koskeviin sääntöihin eikä yksinomaan ”kanteella” toteutettuun vetoamiseen oikeustoimen mitättömyyteen tai pätemättömyyteen tai oikeustoimen peräyttämiseen. Sen ratkaisemista varten, voiko oikeustoimen mitättömyys, pätemättömyys tai peräytyminen perustua tuomioistuimissa käytäviin menettelyihin, toiseen oikeustoimeen tai suoraan lakiin, on viitattava lex fori concursusiin, jonka perusteella voidaan toimivaltaisesti ratkaista asetuksen N:o 1346/2000 4 artiklan 2 kohdan m alakohdan mukaisesti mitättömyys, pätemättömyys ja peräytyminen.

31 Tähän on lisättävä, että vaikka asetuksen N:o 1346/2000 4 artiklan 2 kohdan m alakohdassa säädetään, että velkojia vahingoittavien oikeustointen mitättömyys, pätemättömyys ja peräytyminen määräytyvät lex fori concursusin mukaisesti, kyseisen asetuksen 13 artiklassa, johon Lutz viittaa, sallitaan poikkeus tästä säännöstä säätämällä, että kyseisen asetuksen 4 artiklan 2 kohdan m alakohtaa ei sovelleta, ja annetaan toimivalta laille, jota sovelletaan selvittäjän riitauttamaan oikeustoimeen (jäljempänä lex causae), jos tietyt edellytykset täyttyvät. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin on täten vastattava siten, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi varmistaa myös, etteivätkö InsO:n 88 §:n soveltaminen ja siten pääasiassa kyseessä oleva pankkitilien ulosmittauksen tehottomuus suoraan lain nojalla ole sen takia suljettu pois, että asiassa sovelletaan saman asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan perusteella Itävallan oikeutta.

Ensimmäinen kysymys

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää ensimmäisellä kysymyksellään, onko asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa tulkittava siten, että sitä voidaan soveltaa, jos selvittäjän riitauttama ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista ulosmitatun rahamäärän maksu on suoritettu vasta menettelyn aloittamisen jälkeen.

33 Tästä on palautettava aluksi mieleen, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan sanamuotoon ei sisälly rajoitusta, jonka seurauksena artiklan soveltamisalaa rajoitettaisiin sen ajankohdan mukaisesti, jona kyseinen vahingoittava oikeustoimi suoritettiin.

34 Asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa säädetään kuitenkin poikkeuksesta asetuksen N:o 1346/2000 4 artiklan 1 kohdassa olevaan pääsääntöön, jonka mukaan maksukyvyttömyysmenettelyyn ja sen vaikutuksiin sovelletaan lex fori concursusia. Tätä poikkeusta, jonka tavoitteena on – kuten asetuksen johdanto-osan 24 perustelukappaleessa muistutetaan – turvata perusteltu luottamus ja oikeustoimien varmuus muissa kuin menettelyn aloitusvaltiossa, on tulkittava suppeasti, eikä sen soveltamisala saa ylittää sitä, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.

35 Asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan tulkitseminen siten, että sitä sovellettaisiin myös maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen toteutettuihin oikeustoimiin, ylittäisi kuitenkin sen, mikä on tarpeen perustellun luottamuksen ja oikeustoimien varmuuden turvaamiseksi muissa kuin menettelyn aloitusvaltiossa. Kyseisen velallisen velkojat voivat nimittäin maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisesta alkaen ennakoida, miten lex fori concursusin soveltaminen vaikuttaa niiden ja velallisen välisiin oikeudellisiin suhteisiin. Kuten julkisasiamies totesi aivan oikein ratkaisuehdotuksensa 60 kohdassa, ne eivät lähtökohtaisesti voi tästä syystä vaatia itselleen erityistä suojaa.

36 Näin ollen on todettava, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa ei lähtökohtaisesti sovelleta maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen toteutettuihin oikeustoimiin.

37 Tämän tuomion edellisessä kohdassa olevasta toteamuksesta huolimatta on selvää, että pääasiassa kyseessä oleva takaisinsaantikanteen kohteena oleva oikeustoimi – eli 17.3.2009 Lutzin hyväksi suoritettu maksu – saatettiin suorittaa esineoikeuden eli velallisyhtiön pankkitileihin kohdistuvan ulosmittauspanttioikeuden perusteella. Koska ulosmittauspanttioikeus oli syntynyt ennen kuin maksukyvyttömyysmenettely oli aloitettu velallisyhtiötä vastaan, oikeustoimeen voitaisiin soveltaa asetuksen N:o 1346/2000 säännösten mukaan erityissuojelua.

38 Kuten asetuksen N:o 1346/2000 johdanto-osan 25 perustelukappaleessa todetaan, lainsäätäjä katsoi nimittäin, että lex fori concursusista on erityistä tarvetta poiketa esineoikeuksien osalta, sillä nämä oikeudet ovat erittäin merkittäviä luotonannossa. Saman perustelukappaleen mukaan ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista perustetun esineoikeuden haltijan olisi siten voitava vedota menettelyn aloittamisen jälkeen oikeuteensa erottaa esineoikeuden kohde velallisen omaisuudesta tai saada vakuutensa osalta erillisselvitys.

39 Asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 1 kohdassa säädetään tämän tavoitteen saavuttamiseksi, että maksukyvyttömyysmenettelyn alkaminen ”ei vaikuta” tämän säännöksen soveltamisalaan kuuluviin esineoikeuksiin. Tämän säännön tarkoituksena on selvästi varmistaa erityisesti se, että velkoja voi tosiasiallisesti ja jopa maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen vedota ennen tämän menettelyn aloittamista perustettuun esineoikeuteen.

40 Jotta velkoja voi hyödyllisesti vedota esineoikeuteensa, sen on voitava realisoida tämä oikeus maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen periaatteessa lex causaen perusteella. Asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklaan sisältyy täten se erityispiirre, että artiklan tarkoituksena on suojella paitsi ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista mutta myös ja ennen kaikkea kyseisen menettelyn aloittamisen jälkeen toteutettuja oikeustoimia. Tähän on lisättävä, että vaikka kyseisen asetuksen 20 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos velkoja, joka on saanut maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisen jälkeen täyden tai osittaisen suorituksen saatavastaan velallisen muussa jäsenvaltiossa kuin menettelyn aloitusvaltiossa sijaitsevasta omaisuudesta, hänen on palautettava selvittäjälle, mitä hän on saanut, tässä samassa säännöksessä täsmennetään, että kyseiseen velkojaan sovelletaan palauttamisvelvollisuutta ainoastaan, ”jollei” erityisesti kyseisen asetuksen 5 artiklasta ”muuta johdu”. Asetuksen 20 artiklan 1 kohta ei ole näin ollen merkityksellinen pääasiassa.

41 Koska asetuksen N:o 1346/2000 5 artikla koskee näin ollen erityisesti maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen suoritettuja oikeustoimia, tämän tuomion 33–36 kohdassa olevia toteamuksia, joiden mukaan asetuksen 13 artiklaa ei periaatteessa voida soveltaa maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen toteutettuihin oikeustoimiin, ei voida siirtää koskemaan tapausta, jossa velkoja realisoi asetuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvan esineoikeuden.

42 Vaikka asetuksen N:o 1346/2000 5 artiklan 4 kohdan, kun se luetaan yhdessä kyseisen asetuksen 4 artiklan 2 kohdan m alakohdan kanssa, mukaan sellaisen oikeustoimen, jonka kohteena on esineoikeuden realisoiminen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen, mitättömyyteen tai pätemättömyyteen saadaan vedota tai peräyttää se, näitä säännöksiä on tulkittava, jotta asetuksen 5 artiklan 1 kohdan tehokas vaikutus voidaan taata, siten, ettei niillä suljeta pois sitä, että velkoja voi

vedota asetuksen 13 artiklan perusteella siihen, että kyseiseen oikeustoimeen sovellettava laki on muun jäsenvaltion kuin menettelyn aloitusvaltion laki ja että tämän lain mukaan ei ole mitään mahdollisuutta peräyttää kyseistä oikeustointa.

43 Näin ollen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa on tulkittava siten, että sitä voidaan soveltaa, jos selvittäjän riitauttama ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista ulosmitatun rahamäärän maksu on suoritettu vasta menettelyn aloittamisen jälkeen.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

44 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää toisella kysymyksellään, onko asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa tulkittava siten, että siinä käyttöön otettu väitejärjestelmä koskee myös lex causaen mukaisia vanhentumisaikoja, takaisinsaantikanteen nostamista koskevia määräaikoja ja preklusiivisia määräaikoja.

45 Tästä on palautettava mieleen, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa ei tehdä lex causaeen tehdyn viittauksen suhteen minkäänlaista eroa vanhentumisaikojen, takaisinkanteen nostamista koskevien määräaikojen ja preklusiivisten määräaikojen välillä.

46 Toiseksi on todettava, että vaikka Rooma I -asetuksen 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetään, että vanhentumista ja määräajan päättymiseen perustuvia oikeudenmenetyksiä säännellään ”sopimukseen sovellettavan lain mukaan”, näitä säännöksiä ei sovelleta asetuksen N:o 1346/2000 4 ja 13 artiklan soveltamisalaan kuuluviin takaisinsaantikanteisiin. Viimeksi mainitut säännökset muodostavat nimittäin lex specialisin suhteessa Rooma I -asetukseen, ja niitä on tulkittava asetuksen N:o 1346/2000 tavoitteiden valossa.

47 Näin ollen on niin, että koska asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa ei tehdä minkäänlaista eroa aineellisten ja menettelyllisten säännösten välillä eikä siihen sisälly erityisesti mitään perustetta, jonka perusteella näistä määräajoista voitaisiin yksilöidä ne määräajat, jotka ovat luonteeltaan menettelyllisiä, määräajan luokittelu menettelylliseksi tai aineelliseksi on tehtävä lex causaen perusteella.

48 Kuitenkin on niin – kuten komissio on todennut – että jos asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa olisi tulkittava siten, että lex causaen perusteella menettelyllisiksi luokitellut määräajat jäävät kyseisen artiklan soveltamisalan ulkopuolelle, tämä tulkinta johtaisi mielivaltaiseen syrjintään jäsenvaltioissa hyväksyttyjen teoreettisten mallien mukaisesti. Tämän lisäksi – ja siitä riippumatta, onko se, onko määräaika menettelyllinen vai aineellinen, ratkaistava lex concursusin vai lex causaen perusteella – tämä tulkinta olisi selvästi esteenä asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan yhtenäiselle soveltamiselle.

49 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa on tulkittava siten, että siinä käyttöön otettu väitejärjestelmä koskee myös lex causaen mukaisia vanhentumisaikoja, takaisinsaantikanteen nostamista koskevia määräaikoja ja preklusiivisia määräaikoja.

Kolmas kysymys

50 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää kolmannella kysymyksellään, määräytyvätkö takaisinsaantikanteen nostamisen kannalta merkittävät muotoseikkoja koskevat säännöt lex causaen vai lex fori concursusin mukaan.

51 Aivan aluksi on palautettava mieleen, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan sanamuotoon ei sisälly mitään viitettä, jonka perusteella voitaisiin sulkea pois muotoseikkoja koskevat säännöt tämän säännöksen soveltamisalasta.

52 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 85 kohdassa, muotoseikkoja koskevat säännöt voivat olla luonteeltaan aineellisia tai menettelyllisiä. Erityisesti Itävallan oikeudesta on todettava, että IO:n 43 §:n 2 momenttiin sisältyvän velvollisuuden, joka koskee takaisinsaantikanteen nostamista vuoden kuluessa maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta, tavoitteena ei voida katsoa olevan pelkästään tämän määräajan noudattamisen toteennäyttämisen helpottaminen vaan se voidaan katsoa myös tällaisen kanteen nostamisen aineelliseksi edellytykseksi.

53 Tämän tuomion 45–48 kohdassa olevista perusteluista, jotka voidaan siirtää koskemaan kolmannen kysymyksen tutkintaa, ilmenee, että asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklassa ei tehdä mitään eroa aineellisten ja menettelyllisten säännösten välillä.

54 Lisäksi on niin, että oikeustoimen mitättömyyttä tai pätemättömyyttä tai oikeustoimen peräyttämistä koskeviin kanteisiin sovellettavien muotomääräysten tavoitteena voi myös olla näihin kanteisiin liittyvän yleisen edun suojaaminen, kuten näiden kanteiden riittävän julkisuuden varmistaminen paitsi sellaisten henkilöiden luottamuksen suojaamiseksi, joita vastaan kyseisiä menettelyitä käydään, myös sellaisten kolmansien luottamuksen suojaamiseksi, jotka ovat hankkineet menettelyiden kohteina olevia tavaroita. Kuten asetuksen N:o 1346/2000 johdanto-osan 24 perustelukappaleesta käy ilmi, lex fori concursusin soveltamisesta tehtyjen poikkeusten – mukaan lukien kyseisen asetuksen 13 artiklassa oleva poikkeus – tavoitteena on perustellun luottamuksen ja oikeustoimien varmuuden turvaaminen muissa jäsenvaltioissa kuin maksukyvyttömyysmenettelyn aloitusvaltiossa.

55 Koska Rooma I -asetuksen säännöksiä ei voida – kuten tämän tuomion 46 kohdasta käy ilmi – soveltaa pääasiassa, kyseisen säännön luokittelemisen muotoseikkoja koskevaksi säännöksi ja tällä säännöllä tavoiteltujen tavoitteiden määrittämisen on kuuluttava lex causaen piiriin. Asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan tulkitseminen siten, että lex causaen perusteella muotoseikkoja koskeviksi säännöiksi luokiteltujen sääntöjen on jäätävä kyseisen artiklan soveltamisalan ulkopuolelle, johtaisi sekin mielivaltaiseen syrjintään jäsenvaltioissa hyväksyttyjen teoreettisten mallien mukaisesti ja olisi esteenä kyseisen artiklan yhtenäiselle soveltamiselle.

56 Edellä olevien seikkojen perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että takaisinsaantikanteen nostamisen kannalta merkittävät muotoseikkoja koskevat säännöt määräytyvät asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan soveltamisen osalta lex causaen mukaan.

Oikeudenkäyntikulut

57 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Maksukyvyttömyysmenettelyistä 29.5.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1346/2000 13 artiklaa on tulkittava siten, että sitä voidaan soveltaa, jos selvittäjän riitauttama ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista ulosmitatun rahamäärän maksu on suoritettu vasta menettelyn aloittamisen jälkeen.**

2) **Asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklaa on tulkittava siten, että siinä käyttöön otettu väitejärjestelmä koskee myös lain, jota sovelletaan selvittäjän riitauttamaan oikeustoimeen, mukaisia vanhentumisaikoja, takaisinsaantikanteen nostamista koskevia määräaikoja ja preklusiivisia määräaikoja.**

3) Takaisinsaantikanteen nostamisen kannalta merkittävät muotoseikkoja koskevat säännöt määräytyvät asetuksen N:o 1346/2000 13 artiklan soveltamisen osalta lain, jota sovelletaan selvittäjän riitauttamaan oikeustoimeen, mukaan.

Allekirjoitukset